

Zasady cięcia i formowania młodych drzew jabłoni

Tekst i zdjęcia: dr Zbigniew Buler

Opracowanie przygotowane w ramach realizacji **zadania 3.3**
„Regulowanie wzrostu i owocowania roślin ogrodniczych”

Programu Wieloletniego na lata 2015-2020

„Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego
z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego”
finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Skierniewice 2020

Głównym celem cięcia jest uzyskanie owoców wysokiej jakości, lecz także zabezpieczenie regularnego owocowania z roku na rok i utrzymanie koron w określonej wysokości, rozpiętości i zagęszczeniu. Obecnie stosujemy dwa sposoby cięcia: cięcie prześwietlające i cięcie odnawiające. Prześwietlając rozrzedzamy koronę, aby światło słoneczne mogło docierać do wszystkich pędów i gałęzi. W sadzie jabłoniowym prześwietlanie ma bardzo duży wpływ na jakość owoców. Jakość można znakomicie poprawić wycinając wierzchołki zbyt wysokich drzew, rozrzedzając gruntownie konary i grube gałęzie, ujmując z korony nadmiar drobnych pędów owoconośnych. Po silnym cięciu trzeba się spodziewać odrostu silnych pędów zwanych wilkami, które muszą być wycięte pod koniec lata. Unikać trzeba skracania jakichkolwiek pędów, zwłaszcza rocznych, które pobudza wyrastanie nowych przyrostów.

Przy cięciu odnawiającym utrzymujemy w koronie tylko pędy roczne, dwuletnie i trzyletnie, a wszystkie starsze wycinamy. W ten sposób drzewo ma przejrzystą strukturę i warunki do wykształcania dorodnych owoców. Najbardziej dorodne jabłka wykształcają się na pędach dwuletnich i na pędach rocznych, lecz u tych ostatnich tylko z pąka szczytowego. Pędy roczne są konieczne, aby mogły się rozwinąć z nich pędy dwuletnie. Prawdę mówiąc pędy trzyletnie to tylko rezerwa. Przy obfitym kwitnieniu można je także wyciąć, a wtedy zostają pędy roczne i dwuletnie. Po wprowadzeniu do uprawy drzew karłowych i półkarłowych sadzonych gęsto, cięcie odnawiające znalazło duże zastosowanie. Drzewa można utrzymać w gęstej rozstawie jeśli mają one przewodnik i stosunkowo krótkie pędy dwu-, trzy-letnie i roczne. Jeśli rozstawa na to pozwala pozostawia się u podstawy korony 2-4 dłuższe gałęzie wieloletnie, które stanowią zrąb korony wrzecionowej.

Nowoczesny intensywny sad jabłoniowy to uprawa drzew szczepionych na podkładkach karłowych i półkarłowych. Karłowych i półkarłowych jabłoni nie należy uprawiać bez trwałych podpór. Drzewka przywiązujemy do mocnego palika lub tyczki bambusowej, która przymocowana jest do poziomego drutu założonego na wysokości ok. 1,8 m, a ten z kolei utrzymywany jest przez betonowe słupki wbite w ziemię (Fot. 1). Konstrukcja wspierająca umożliwia uformowanie drzew z przewodnikiem, czyli z pionowym konarem centralnym, który jest jedyną trwałą częścią drzewa przez cały okres eksploatacji sadu. Jeśli jabłonie rosną przy podporach to szybko się przyjmują po posadzeniu, intensywnie rosną i zawiązują pąki kwiatowe. Pierwszy plon jabłek pojawia się już w drugim roku po posadzeniu. Brak podpór powoduje uszkodzenia korzeni i wolniejszy rozwój drzewek. W następnych latach jabłonie bez podpór przewracają się pod ciężarem plonu i wiejących wiatrów lub mogą wyłamywać się w miejscu szczepienia. Podstawową koroną drzew w sadach jabłoniowych jest przewodnikowa korona wrzecionowa. Przypomina ona kształtem świerkową choinkę. Ma ona niski pień (50-70 cm),

który przechodzi w pionowy przewodnik wyprowadzony do wysokości około 2-2,5 m u jabłoni karłowych i 2,5-3 m u jabłoni półkarłowych. Na przewodniku osadzone są poziome lub lekko skośne gałęzie odchodzące od niego pod szerokim kątem. Dolne gałęzie są znacznie dłuższe od górnych. Rozstawa, w jakiej posadzimy jabłonie zależy w głównej mierze od odmiany i gleby, w której będą rosły nasze drzewka. Jabłonie karłowe sadzimy najczęściej w rozstawie około 3,5 m między rzędami i 1-1,5 m w rzędzie, a półkarłowe około 4 m między rzędami i 1,5-2 m w rzędzie.

Drzewka wysadzone do sadu powinny być zdrowe, dobrze wyrośnięte i nieuszkodzone. Możemy wysadzać tzw. jednoroczne okulanty nierozgałęzione lub rozgałęzione. Sadzimy również drzewka dwuletnie z jednoroczną koronką, które są zazwyczaj obficie rozgałęzione. W swojej koronce posiadają już od 5 do 15 pędów bocznych. Drzewka dwuletnie zaczynają wcześniej owocować niż jednoroczne, ale muszą mieć dostateczną ilość wody po posadzeniu. Drzewka dwuletnie posiadają dużą koronę w stosunku do swojego systemu korzeniowego. W celu prawidłowego rozwoju i wczesnego owocowania muszą mieć dostarczaną po posadzeniu odpowiednią ilość wody.

Drzewka z małą ilością rozgałęzień bocznych, które są w dobrej kondycji i które będą nawadniane po posadzeniu, można zostawić bez cięcia. Należy unikać skracania przewodnika. Taki niecięty przewodnik, przywiązany do tyczki bambusowej, wydaje na swojej długości dużo krótkich, poziomych przyrostów, które dobrze zawiązują pąki kwiatowe i wczesnie owocują. W łatwy sposób można uformować koronę wrzecionową. Przycięty przewodnik wytwarza kilka długich, silnych przyrostów, rosnących pionowo do góry, które stają się konkurencyjne dla naszego przewodnika. Należy je wówczas wycinać lub słabsze przyginać do położenia poziomego, żeby zachować kształt korony wrzecionowej. Drzewka mocno rozgałęzione, z długimi przyrostami bocznymi i wysokim przewodnikiem, musimy lekko przyciąć po posadzeniu, aby zrównoważyć część nadziemną z systemem korzeniowym drzewek (Fot. 2). W zależności od odmiany jabłoni usuwamy wówczas najniższe pędy boczne do wysokości 50-70 cm. Pod ciężarem owoców pędy tak nisko pozostawione opuszczają się w dół i będą leżały na ziemi utrudniając nam pielęgnowanie gleby pod drzewkami. Pozostałe długie pędy boczne skracamy o $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{3}$, żeby miały około 50 cm długości. Pędy rosnące do góry należy przyginać do położenia poziomego. W koronie drzew zdarzają się pędy uszkodzone, nadłamane. Takie należy również usunąć. Drzewka niekształtne musimy tak przycinać, aby zachować symetrię pędów bocznych wokół przewodnika. W pierwszym roku po posadzeniu drzewek, na przełomie maja i czerwca, musimy wykonać bardzo ważne zabiegi pielęgnacyjne pomocne w kształtowaniu korony wrzecionowej naszych drzewek. Na szczycie przewodnika będzie wyrastało kilka pędów

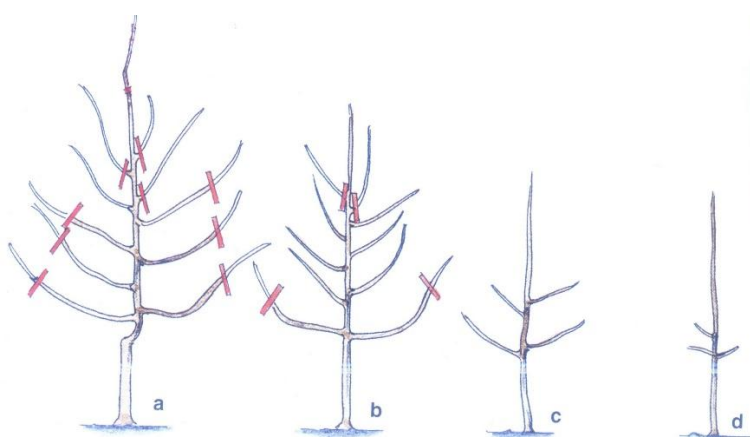
bocznych, rosnących do góry i stanowiących konkurencję dla przewodnika. Gdy pędy te są jeszcze zielne, niezdrewniałe, mają 15-20 cm długości, należy je uszczyknąć lub założyć spinacze, aby zostały odgięte do położenia poziomego (Fot. 3, 4). Zabiegi te umożliwią szybki wzrost przewodnika do wysokości około 2 m, a przyrosty boczne rosnące na nim będą słabe i poziome. W drugim i trzecim roku po posadzeniu drzewek główne zabiegi na rosnących drzewkach ograniczają się do pielęgnacji wierzchołka przewodnika. Należy wycinać sztywne, mocne przyrosty z ostrymi kątami, które są konkurencyjne dla przewodnika. Pędy słabsze, elastyczne można przyginać do położenia poziomego lub lekko skośnego. W dalszym ciągu nie skracamy przewodnika ani pędów jednorocznych. Po trzech latach wzrostu drzewek powinniśmy mieć uformowaną koronę wrzecionową, stożkową z pędami najkrótszymi w górnej części i najdłuższymi na dole. Po trzech latach wzrostu jabłonie powinny wejść w okres obfitego owocowania (Fot. 5).

Uformowane jabłonie należy ciąć co roku w celu zapewnienia regularnego, corocznego owocowania i wysokiej jakości owoców. W sadach karłowatych i półkarłowatych u podstawy korony pozostawia się dwie, trzy lub cztery dłuższe gałęzie na okres kilku lat, aby stykały się z gałęziami sąsiednich drzew. U drzew w pełni owocowania te gałęzie powinny być osadzone na przewodniku nie niżej jak 70 cm od ziemi. Pędy i gałęzie wyrastające wyżej w koronie poddawane są cięciu odnawiającemu. Szczególnej uwagi wymaga wierzchołek drzewa, gdzie wyrastają najsilniejsze pędy ze względu na najlepsze nasłonecznienie tej części drzewa. W celu zapewnienia stożkowatego kształtu korony i otrzymania dobrej jakości jabłek pędy te należy corocznie usuwać, a zostawiać tam tylko krótkie przyrosty. Szczyt przewodnika powinien być zwieńczony drobnymi pędami owoconośnymi. Ich obecność ogranicza wyrastanie wilków. Od czwartego roku wzrostu drzew rozpoczynamy w koronach drzew cięcie odnawiające (Fot. 6, 7). Za wyjątkiem dolnego piętra w koronie drzewa powinny znajdować się tylko młode pędy owoconośne w wieku od 1 do 3 lat. Po skończonych trzech latach wzrostu wycina się je z pozostawieniem krótkiego czopu długości 10-15 cm. Z tego czopu z pąków śpiących łatwo wyrastają młode pędy zastępcze. Zazwyczaj co roku wycinamy na czop od 2-4 pędów starszych w koronie. Wyrastające z czopów młode pędy zastępcze selekcjonuje się usuwając te, które nie zawiązały pąków kwiatowych, albo gdy jest ich za dużo. Oprócz cięcia odnawiającego wykonywanego na jabłoniach znajdujących się w pełni owocowania, przeprowadzamy także cięcie prześwietlające. Ma ono za zadanie ułatwienie przenikania światła słonecznego do wnętrza korony. Polega ono głównie na rozrzedzaniu konarów i drobnych pędów. Usuwa się nadmiar pędów z korony, który stanowi zwykle około 20-30 % wszystkich gałęzi. Wycinamy gałęzie pokładające się na sobie, krzyżujące, rosnące w kierunku środka korony, wychodzące

zbyt daleko w kierunku uliczki roboczej, pokładające się na ziemi pod ciężarem owoców (Fot. 8). W roku obfitego owocowania należy rozrzedzać także drobne pędy owoconośne. Niektóre odmiany jabłoni takie jak: ‘Gala’, ‘Szmpion’ czy ‘Golden Delicious’ wytwarzają na końcach pędów znajdujących się na obwodzie korony tzw. ‘rozetki’, czyli dużo przyrostów rocznych z pąkami kwiatowymi. Rozetki zawiązują duże ilości jabłek, które nie wyrastają do wymaganej wielkości. Takie rozetki należy rozrzedzać wiosną. Najbardziej wartościowe w koronie drzewa są przyrosty roczne zakończone pąkiem kwiatowym. Długie przyrosty roczne zakończone pąkiem liściowym należy wycinać. Najładniejsze jabłka wykształcają się zawsze na pędach dwuletnich, toteż one powinny głównie wypełniać koronę drzew. Uzupełnieniem korony są drobne pędy trzyletnie.

Fot. 1. Słupy, druty i tyczki bambusowe przy uprawie karłowych jabłoni

Fot. 2. Cięcie na wiosnę jabłoni po posadzeniu: a – drzewka obficie rozgałęzione trzeba przyciąć, aby przywrócić równowagę części nadziemnej z systemem korzeniowym; b – drzewka umiarkowanie rozgałęzione przycinamy lekko, unikając skracania przewodnika; c, d – drzewka słabo rozgałęzione można pozostawić bez cięcia, jeżeli sad będzie nawadniany

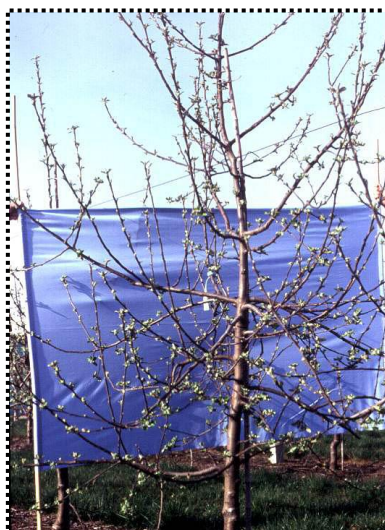
Fot. 3. Na szczycie przewodnika wyrastają zbędne przyrosty z nim konkurujące

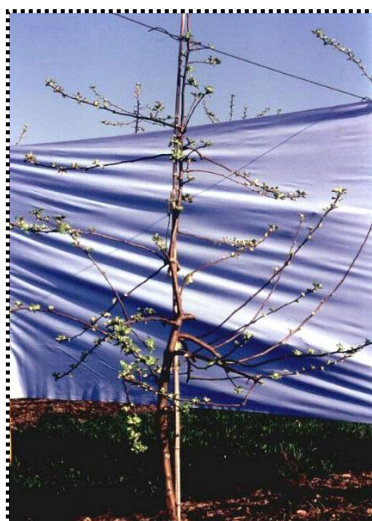
Fot. 4. Wygląd przewodnika po wycięciu zbędnych przyrostów

Fot. 5. Prawidłowy kształt koron wrzecionowych po uformowaniu

Fot. 6. Drzewko jabłoni przed wykonaniem cięcia odnawiającego i prześwietlającego

Fot. 7. To samo drzewko po wykonanym cięciu

Fot. 8. Owocowanie jabłoni w trzecim roku wzrostu drzew